

Vilja till pliktuppfyllelse och vilja till rättfärdighet : Några ord i en d...

Ekman, Karl Johan,

54 E B



National Library
of Sweden

0 1420

Polit. skom
Hals.
(101)
0

**Vilja till
Pliktuppfyllelse
och
vilja till
Rättfärdighet**

Några ord i en dagspolitisk fråga

AV

K. J. EKMAN

Hovrättsråd

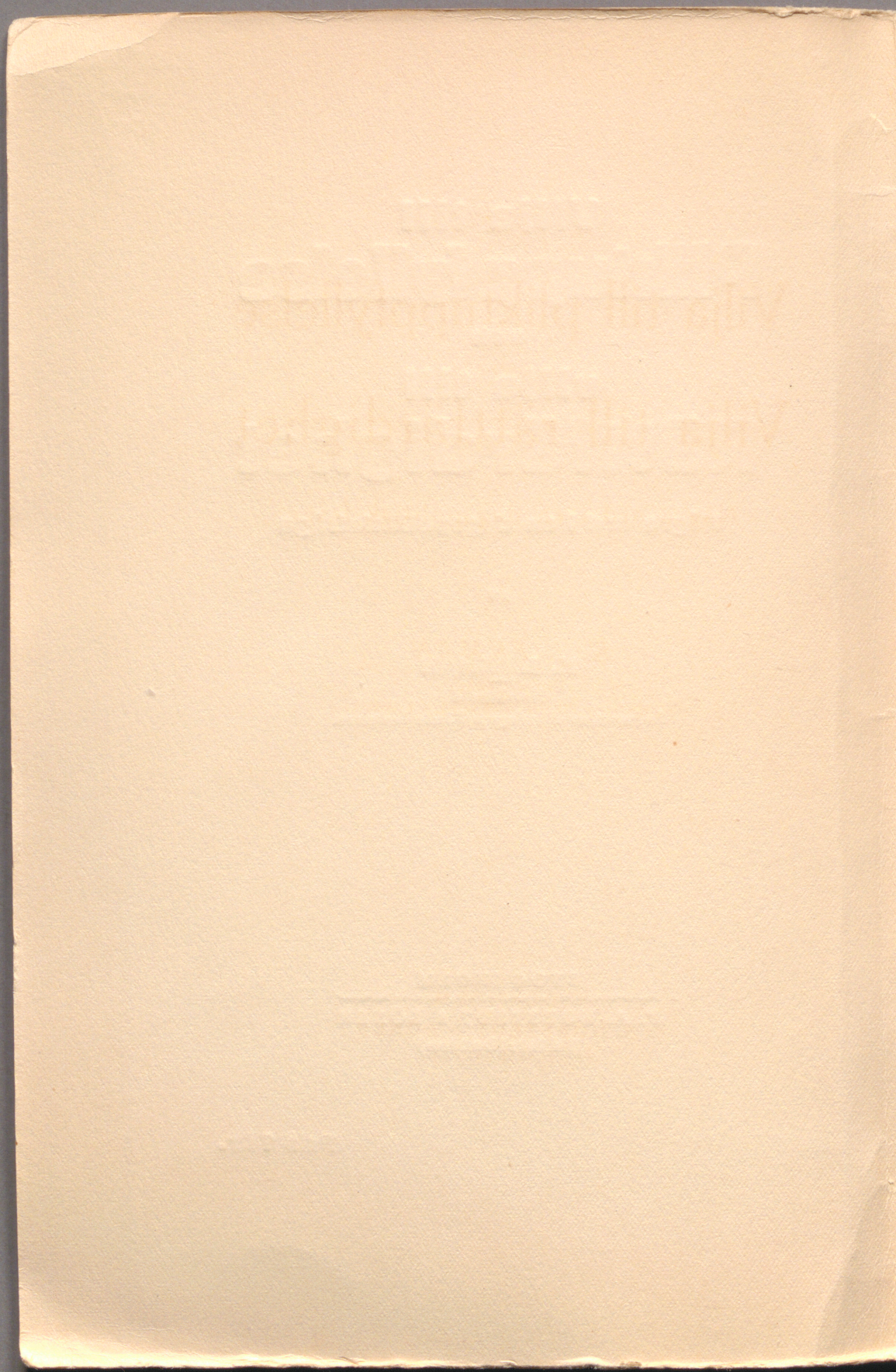
Ledamot av Riksdagens Första kammare.

STOCKHOLM

~~~~~  
P. A. NORSTEDT & SÖNER

(i distribution)

**Pris 1 kr.**



Vilja till pliktuppfyllelse  
och  
Vilja till rättfärdighet

Några ord i en dagspolitisk fråga

AV

*K. J. EKMAN*

HOVRÄTTSRÅD

LEDAMOT AV RIKSDAGENS FÖRSTA KAMMARE

STOCKHOLM  
P. A. NORSTEDT & SÖNER  
(i distribution)



Vilja till blifvande medlemmar

och

Vilja till rättfärdigheten

Nästa ord i en dagordning läsa

och

K. J. EKMAN

Medlem

Stockholm 1920

STOCKHOLM

TRYCKT HOS  
P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG, STOCKHOLM 1920  
20911



*Vad som nu behövs är icke att riva ned,  
utan att bygga upp. Men det kan icke ske  
utan vilja till pliktuppfyllelse  
oskiljaktigt förenad med och motsvarad  
av en vilja till rättfärdighet.*

The text on this page is extremely faint and illegible. It appears to be a block of text, possibly a page header or a section of a document, but the characters are too light to be accurately transcribed.

DET 19:e ÅRHUNDRADET var i många hänseenden ett märkligt århundrade. Det var stort: icke uti att bygga upp, men uti att riva ned. Ståndssamhället är icke mer. Adeln har sett sin forna lysande maktställning såsom rikets i alla avseenden främsta stånd fullständigt tillintetgjord. Det andliga ståndet, som under medeltiden var adelns jämlike i makt och företräden men efter reformationen intog en mera blygsam plats vid sidan av de övriga ofrälse stånden, har mist även denna ställning. Borgerskapet i städerna har sett handels-, hantverkeriets och övriga stadsmannanäringars utövning taga en helt annan gestalt än under århundraden förut och göras, i stället för ett städernas uteslutande privilegium, till allmän egendom. Bondeståndet allena, som varit nedtryckt och betungat med skatter och bördor av alla slag, lyckades efter ståndssamhällets fall för en kort tid uppstiga till en inflytelserik ställning, men förspillde den genom inbördes oenighet. I stället har, under inflytande av den allt mera utvecklade industrialismen, framträtt en helt ny klass i samhället, *arbetareklassen*, med anspråk på att anses såsom den egentlige bäraren av samfundslivet.

Men industrialismen har även bringat oss en annan nyhet, nämligen den *sociala frågan*. Det vill säga, frågan

är icke ny, men den har fått ny aktualitet och en ny frågeställning genom industrialismen. Med den sociala frågan avses en reformering av samhällsordningen till åstadkommande av större överensstämmelse med kärlekens och rättfärdighetens krav och särskilt strävan att söka i möjligaste mån utjämna klyftan mellan rik och fattig och för alla skapa goda och tryggade existensvillkor; den förutsätter *vilja till rättfärdighet*. Det gamla ståndssamhället löste den frågan så gott det kunde i enlighet med då rådande samhällsförhållanden. Men den lösningen passade icke in på de samhällsförhållanden industrialismen skapat. Det var en av anledningarna varför det gamla ståndssamhället föll.

Det är uppenbart, att vi genomleva födslovåndan till en ny tid. Det gamla är förgånget; ett nytt samhälle håller på att arbeta sig fram. Överallt är jäsning och oro. Ett utsägligt elände, djupgående yttre och inre nöd känneteckna tiden. Och dock är detta elände, denna nöd, icke övervägande en den yttre fattigdomens nöd. Tvärtom, hela det gångna århundradet har varit kännetecknat av ett alltjämt stigande välstånd bland de breda lagren av vårt folk. Den moderna industrialismen har hos oss icke skapat fattigdom utan ökat välstånd inom alla befolkningslager. Men icke desto mindre råder en skriande nöd. Denna nöd är *pessimismen*, som allt mera gripit sinnen. Livet förefaller utan mening och mål. Arbetet har blivit en börda, då man ej ser någon högre mening däri än utvinnandet av de oundgängligaste levnadsbehoven och

det mått av materiell livsnjutning, som därutöver kan stå att vinna. Livet behärskas helt igenom av *materialismen*, vilken med sina förhoppningar och krav riktar sig allenast mot människans jordiska, sinnliga tillvaro. Och jämsides med denna går en *egoism*, som alltmera hänsynslöst inriktar sig på det egna förvärvet, vare sig det gäller att med den moderna teknikens hjälpmedel skapa rikedom eller att medelst den makt, som ligger i massammanslutningen, förskaffa sig allt högre betalning för den arbetskraft man ställer till produktionens förfogande.

För hela detta olyckliga tillstånd har man velat göra det nuvarande ekonomiska produktionssättet ansvarigt. »Huvudorsaken till de lyten, som vidhäfta våra dagars civilisation» — säges det i det socialdemokratiska arbetarepartiets program — »är det privatkapitalistiska produktionssättet, som lagt äganderätten till produktionsmedlen i ett mindretals händer, dömt flertalet till egendomslöshet och beroende samt gjort motsättningen mellan arbetare och kapitalister till det nutida samhällets bestämmande drag.»

Felaktigheten i detta betraktelsesätt är lätt att uppvisa. Den beror därpå, att man uteslutande fäst sig vid vissa drag av en hänsynslös egoism i samband med den industriella produktionens hastiga och storartade utveckling och därifrån trott sig kunna sluta till en liknande utveckling i samhället i dess helhet. Det skall icke förnekas, att industrialismen och därmed sammanhängande företeelser varit en väsentligen medverkande orsak till det nuvarande tillståndet. Men den är långt ifrån den enda eller ens huvudsakliga.

Orsakerna till den genomgripande samhällsförändring, som inträffat, och till den nedtryckande pessimism, som genomgår hela världen, ligga långt djupare. De äro att söka ytterst i den *rationalistiska världsåskådning*, som bröt igenom vid slutet av 1700-talet och sedermera allt mera genomsyrat det allmänna tänkesättet. Med sin starkt betonade andliga och materiella *individualism* ställde den rationalistiska världsuppfattningen människan i livet visserligen *fri* men tillika *värnlös*. Livets alla både goda och onda krafter stormade in på den frigjorda mänskliga personligheten. Men denna, lösryckt från sitt samband å ena sidan med en högre gudomlig makt och å andra sidan med ett fast, lagbundet samhälle, hade icke i sig själv kraft att kunna behärska alla dessa lösgjorda krafter. Den starkaste, den hänsynslösaste armbågade sig fram, den svage trampades ned. Den ena folkklassen avlöser den andra i utövandets av en hänsynslös egoism. Och det skall så fortfara, till dess att de alla fördärvat varandra — om ej *en ny anda* får makt över sinnena.

Hurudant det nya samhälle skall bliva, vilket en gång skall träda i det gamla ståndssamhällets ställe, veta vi icke. Vi leva tillsvidare under ett provisorium. Vissa allmänna drag kunna dock redan nu skönjas. Det av rationalismen framställda kravet på större individuell frihet, om ock alltför ensidigt betonat och därför hittills till sina praktiska verkningar olyckligt, kan icke tystas: det nya samhället måste byggas på *personlighetens grund*. Därvid avses dock icke den råa och innehållslösa idé, som räk-

nar blott med det nakna huvudtalet. Personligheten, rätt fattad, är det högsta religiösa, moraliska och intellektuella tillstånd, som en enskild individ genom en oavlåtlig förståndets och viljans kamp mot de neddragande makter, som äro honom medfödda, kan uppnå. Ju högre, ju mera utvecklade personligheten är, desto starkare framträder hos honom *medvetandet om plikterna* såsom mänskliga och medborgare. Men dessa plikter äro icke för alla likartade eller av enahanda beskaffenhet. Såväl de kroppsliga som de andliga förmögenheterna äro hos olika individer i hög grad skiftande. Härav följer en olika fallenhet och skicklighet för de olikartade uppgifter, som möta i samhällslivet. Så giva sig av sig själva grundlinjerna för den *arbetsfördelning*, som — trots all överspänd tro på egen själv tillräcklighet hos demokratiens nya maktinnehavare — är icke mindre behöflig i det moderna samhället, än i det samhälle, på vars spillror vi tillsvidare leva och som för sin undergång hade att tacka, bland annat, det framträngande behovet av en ny arbetsfördelning, som icke kunde finna utrymme inom de gamla ständs- och skråmässiga formerna. Nya grupper i samhället växa fram såsom bärare av de nya samhällsuppgifterna. Början har gjorts av den klass, som nu för första gången i vårt lands historia framträder såsom en självständig facklig och politisk enhet, nämligen arbetareklassen. Den framträder med stora anspråk. Den har satt sig före att för sin räkning allena »erövra den politiska makten» för att därefter genomföra en fullständig omdaning av samhället efter sin trånga, av

den storindustriella utvecklingen ensidigt påverkade och i främsta rummet på de materiella intressena riktade livsuppfattning. Men man får icke glömma, att samhället har andra och i vissa hänseenden viktigare uppgifter att lösa än de materiella försörjningsproblemen. Arbetareklassen ensam är icke i stånd att bära hela samhällsördan. En *arbetsfördelning* är nödvändig, liksom även en förtroendefull *samverkan* mellan de olika klasser eller befolkningsgrupper, som uppbära de olika samhällsuppgifterna. Någon bestämd fördelning av dessa på olika samhällsklasser har ännu icke kristalliserat ut sig utom i fråga just om arbetareklassen. I övrigt äro förhållandena ännu flytande. Men tendensen till en mera genomförd arbetsfördelning på den fria personlighetens grund är uppenbar. Ingen tvingas in i den ena eller andra klassen; men likväl fortgår allt tydligare en konsolidering av olika klasser eller befolkningsgrupper med olika uppgifter i samhällets tjänst. Man torde sålunda redan nu kunna urskilja, utom *arbetareklassen*, de begynnande dragen av en *industri- och borgareklass*, en *tjänstemannaklass*, en *jordbrukareklass*, samtliga med rötter uti, men dock av väsentligen annan karaktär än de gamla adels-, präste-, borgare- och bondestånden.

I vilket fall som helst åligger det en var, på den plats där han är ställd, att efter måttet av sin förmåga *fullgöra sin plikt* såsom bärare av den särskilda samhällsuppgift, som kommit på *hans* lott. Utan en sådan noggrann pliktuppfyllelse från den enskildes sida är ett upp-

byggande av samhället på personlighetens grund icke tänkbart. När de yttre skrankorna av samhällelig eller moralisk tvångsmakt bortfalla, finnes ingen annan garanti för samhällets bestånd än den personliga *viljan till pliktuppfyllelse*. Där den saknas faller samhället sönder och blir ett lätt byte för en ny tvångsmakt, ett nytt personlighetens förkvävande. Skola vi inom en överskådlig framtid kunna komma fram till ordnade och mera tillfredställande förhållanden, kräves framför allt ett uppväckande och stärkande i folklivet av *viljan till pliktuppfyllelse*.

Skall en sådan vilja bliva levande och verksam bland folket, måste den frivilligt växa fram på den inre övertygelsens, personlighetsutvecklingens, väg. Men så långt bortkomna därifrån, som vi nu äro, synes det vara nödvändigt, att samhället självt gör gällande ett bestämt krav på en sådan pliktuppfyllelse. Och särskilt gäller detta i fråga om förpliktelsen för en var att ställa sina krafter till samhällets förfogande i enskild eller allmän tjänst eller genom gagnande verksamhet på annat sätt. I den äldre lagstiftningen funnos ansatser till ett sådant stadgande genom föreskriften om skyldighet för en var att förskaffa sig, såsom det hette, »laga försvar». Ett liknande, principiellt stadgande om en *allmän arbetsplikt* skulle säkerligen kunna bliva ett verksamt medel till stärkande av den pliktuppfyllelsens anda, utan vilken framtiden hos oss lika väl som hos andra folk synes fullkomligt hopplös.

Från intet håll torde kunna bestridas befogenheten av ett sådant krav från samhällets sida. Men huru här-

med skola kunna låta sig förenas de planer på en mer eller mindre vidt gående socialisering av samhället, som åsyftas med den av regeringen våren 1920 igångsatta socialiseringsutredningen, återstår att se. Socialiseringens ändamål anges i det senast antagna socialdemokratiska programmet vara att ersätta den nuvarande varuproduktionen med »en socialistisk, efter samhällets verkliga behov planlagd, för välståndets höjande stegrad produktion». I den socialistiska litteraturen framställs saken så, att den moderna storindustriens tekniska överlägsenhet över föregående tiders produktionsformer under den fria konkurrensens tryck med nödvändighet framtingar en rörelse mot en allt starkare koncentration i karteller och truster med ökad massproduktion, ökad användning av den maskinella kraften och minskad användning av mänsklig arbetskraft. Men — säges det vidare — det förbilligande av varorna, som härav kunde väntas bliva en följd, inträffar icke i väntad utsträckning, enär kartellerna och trusterna, som nu behärska tillverkningen och prissättningen, återhålla produktionen i syfte att hålla prisen uppe och därmed öka privatkapitalets vinst. Om däremot samhället, sedan företagen mognat för en sådan driftskoncentrering, socialiserar, d. v. s. i samhällets besittning överför desamma, kan produktionen obehindrat utvecklas i den angivna riktningen, det blir riklig tillgång på goda och billiga varor och levnadsstandardens uppbringande till ståndpunkten av ett allmänt välstånd kommer att kosta en bråkdel mot vad nu är fallet; fattigdomen och nöden

äro bragta ur världen. Den framstående tyske socialistiske författaren *Richard Calwer*, vilkens anvisningar rörande socialismens taktik det svenska socialdemokratiska partiet synes tämligen slaviskt följa, yttrar i sitt arbete »Socialismen» härom följande: »Med den ekonomiska och politiska maktställning, till vilken arbetareklassen genom den ekonomiska utvecklingen måste uppstiga, kommer det ögonblick, då arbetarnas klass avkläder de mognade kartellbildningarna deras privatkapitalistiska karaktär och låter deras fulla produktivitet bryta fram. Det är då icke mer konsumtionen, som skall rätta sig efter produktionens omfång, utan omvänt: produktionen efter den begärda konsumtionen. På vad sätt denna övergångsperiod från det privatkapitalistiska till det socialistiska produktions-sättet skall gestalta sig i sina enskilda faser, det kan naturligtvis icke nu förutses. Högst sannolikt kommer övergången att försiggå i anslutning till privatkapitalismens egen utveckling; allt efter som de ekonomiskt äro mogna övergå de enskilda yrkesgrenarna från privatkapitalistisk kartellförvaltning till socialistisk. Även de nutida och framtida s. k. statsanläggningarna måste genomgå denna omvandling; även deras nuvarande grundkaraktär är privatkapitalistisk. För att illustrera denna omvandling välja vi ett praktiskt exempel: kolindustrien. Först befinna vi oss då ännu mitt i den privatkapitalistiska perioden av den nationella kartellbildningen. De nationella kartellernas konkurrenskamp skapar då antagligen tidigare än inom andra produktionsgrenar icke blott en internationell kar-

tell, utan också en väsentligt stegrad produktionsförmåga inom kolindustrien med *betydlig besparing av mänsklig arbetskraft*. En internationell kolkartell kan likväl till följd av sin privatkapitalistiska karaktär icke utveckla sin fulla produktionsförmåga, emedan eljest på grund av den ökade kolmängden kolpriset skulle falla så mycket, att ägarna av gruvfälten, d. v. s. kapitalet, icke längre skulle få någon dividend; kartellen måste därför upprätthålla en viss efterfrågan på kol för att förvärva denna kapitalvinst. Den mäktiga arbetareklassen, som huvudsaklig konsument och som bärare av kolproduktionen, skall nu uppbjuda hela sin politiska och ekonomiska makt för att få bort denna kapitalprofit och i motsvarande grad öka konsumtionen. Denna är på detta stadium med det hittillsvarande produktions sättet ännu genom konstlade medel begränsad. Genom den internationella, snart statsledda kolproduktionen kan också konsumtionen så småningom ökas och kolpriset sjunka till fabrikspris plus den på amortering och nyinköp använda kvoten. Stegringen för kapitalränta och konkurrensomkostnaderna bortfalla. Kolen bli betydligt billigare och åstadkomma även större billighet på varorna inom en hel rad av industrigrenar. Inom andra områden försiggår samma övergång: konsumtionen stegras, men produktionen är henne vuxen. Först då denna övergångsperiod inom de olika yrkena sett de i socialistisk mening av staten ledda företagen uppstå, skola de sista resterna av det nuvarande fördelningsväsendet helt och hållet kunna bortfalla.»

Men då man resonerar på detta sätt, tager man icke i betraktande den omständigheten, att förutsättningen för hela denna utveckling är, att användningen av den mänskliga arbetskraften allt mera inskränkes till förmån för maskindriften. Utan ett ytterligare fortgående på den vägen lärer samhället — om det över huvud taget är i stånd att ekonomiskt handhava produktionen — icke kunna samtidigt öka tillverkningen och förbilliga varorna. Det kommer att uppstå en här av arbetslösa, för vilka samhället icke har möjlighet att i erforderlig utsträckning bereda arbete. Den överflödiga arbetaremassan, som icke kan sysselsättas i produktionen och endast nedtynger och besvärar konsumtionen, måste antingen skaffas ur världen eller också beredas »arbetsfri inkomst» på samhällets bekostnad genom understöd av varjehanda slag. Ansatser till beträdande av den förstnämnda utvägen hava icke saknats i länder ute i Europa, där bolsjevikerna fått tillfälle att utöva sitt skräckvälde; den senare utvägen synes vara den, som tillsvidare skulle komma till användning hos oss, att döma av den politik som förts i samband med tobaksmonopolets införande.

I det socialdemokratiska programmet lämnas en dunkel antydan om en regulator härutinnan, som skulle kunna vara att finna uti »det ständigt pågående öppnandet av nya produktionsfält» såsom en följd av den ekonomiska utvecklingen. Denna utveckling har dock sina gränser i själva de mänskliga behovens begränsning; och om otvivelaktigt allt jämt nya produktionsfält öppnas, så

läggas å andra sidan även gamla produktionsfält igen såsom avseende en föråldrad, behoven ej längre motsvarande varufremställning. Det är sålunda tydligt, att ett fortskridande på driftskoncentrationens väg fram till en mera omfattande socialisering måste komma att i hög grad *minska tillfällena till arbete.*

\*

Med idéen om en allmän arbetsplikt låta sig icke heller förena de stridsmedel, som kommit att framträda såsom de huvudsakliga i våra dagars strider mellan arbetare och arbetsgivare, nämligen strejk och lockout. Sistnämnda slags arbetsinställelse begagnas i allmänhet endast såsom ett försvarsmedel; strejken däremot är ett anfallsvapen. Man talar om en »arbetarnas strejkrätt» såsom om en naturlig och fullt berättigad sak. Och det har gått så långt, att uti de vid 1910 och 1911 årens riksdagar framlagda förslagen till lagstiftning rörande arbetsavtalet strejkrätten i viss mån förutsattes såsom en lagligen gällande rätt, i vilken man endast med en viss hänsyn kunde göra inskränkning. Gent emot denna uppfattning måste bestämt hävdas, att varje sådan arbetsinställelse innebär en *pliktförsummelse* mot samhället. Låt vara, att strejken visat sig vara ett verksamt medel att framtvinga bättre och även i många fall rättvisare löneförhållanden än de förut rådande; men ett än så lovligt ändamål rättfärdigar icke användningen av ett så förkastligt stridsmedel. Därvid bör dock märkas, att den

*vilja till pliktuppfyllelse*, som här förutsättes från arbetarehåll, måste motsvaras av en *vilja till rättfärdighet* från arbetsgivarnas liksom från hela samhällets sida. Men denna vilja till rättfärdighet måste, där den icke självmant gör sig gällande, framtvingas genom andra medel än en försummelse av egna plikter.

Huru förödande på produktionen dessa arbetsinställelser under de gångna åren varit får man en föreställning om av efterföljande tablå rörande strejker och lockouter åren 1903—1917:

|            | Antal<br>arbetsinställelser. | Antal<br>förlorade arbetsdagar. |
|------------|------------------------------|---------------------------------|
| 1903 ..... | 142 .....                    | 642,000                         |
| 1904 ..... | 215 .....                    | 386,000                         |
| 1905 ..... | 189 .....                    | 2,390,000                       |
| 1906 ..... | 290 .....                    | 479,000                         |
| 1907 ..... | 312 .....                    | 514,000                         |
| 1908 ..... | 302 .....                    | 1,842,000                       |
| 1909 ..... | 138 .....                    | 11,800,000                      |
| 1910 ..... | 76 .....                     | 39,000                          |
| 1911 ..... | 98 .....                     | 570,000                         |
| 1912 ..... | 116 .....                    | 292,000                         |
| 1913 ..... | 119 .....                    | 303,000                         |
| 1914 ..... | 115 .....                    | 620,000                         |
| 1915 ..... | 80 .....                     | 83,000                          |
| 1916 ..... | 227 .....                    | 475,000                         |
| 1917 ..... | 475 .....                    | 1,109,000                       |

Summa förlorade arbetsdagar 21,544,000

Blott i förlorade arbetslöner torde dessa förlorade ar-

betsdagar representera en summa av bortåt 150 miljoner kronor. Värdet av den genom dessa arbetsinställelser minskade produktionen torde gå till mångdubbelt detta belopp. Trots dessa oerhörda förluster fortsättas striderna med oförminskad häftighet. Så kan icke få fort fara. Det måste i samhällets namn krävas, att den alltmera överhandtagande pliktförsummelsen i fråga om produktivt gagnande arbete hejdas, bland annat, genom ett absolut förbud mot varje slag av strejk, blockad, bojkott, lockout eller liknande åtgärd till förhindrande av den samhällliga arbetspliktens fullgörande.

Men om man på detta sätt berövar arbetare och arbetsgivare deras hittills verksammaste vapen i striden mot varandra, måste man vara betänkt på att kunna anvisa dem en annan utväg att komma till en rättvis uppgörelse angående tvistefrågorna. En sådan utväg erbjuder sig i det moderna *kollektivavtalet*, om blott åt det samma gives nödig helgd och effektivitet. Första förutsättningen för fred på arbetsmarknaden är, att detta avtal göres *obligatoriskt* för all industri eller rörelse, där större konfliktsanledningar kunna tänkas förekomma. Ett praktiskt tillämpligt urval av dessa näringsgrenar torde kunna vinnas, om man vill bestämma sig för, att kollektivavtalet skall vara obligatoriskt för alla de företag, som beröras av den nya lagstiftningen om arbetstidens begränsning med tillägg av det större jordbruket. En annan förutsättning är, att kollektivavtalet skall vara förbindande för alla inom den ifrågavarande rörelsen

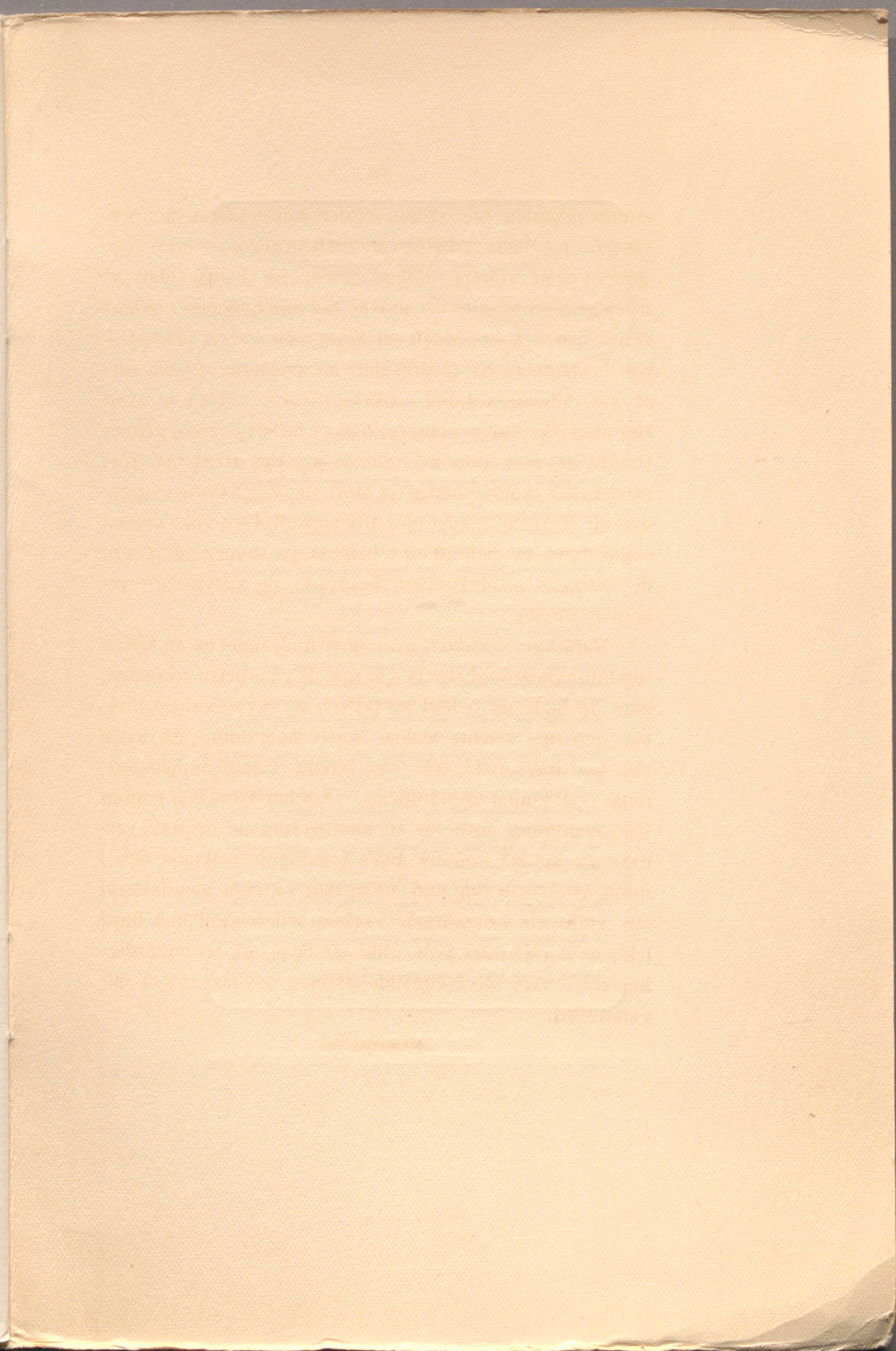
sysselsatta arbetare utan avseende å om de deltagit i kollektivavtalets ingående eller icke. Vilja arbetarna utöva inflytande på avtalets innehåll måste de organisera sig. Skulle enighet angående avtalet ej kunna uppnås, böra tvistefrågorna hänskjutas till ett förlikningsförfarande i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redan nu hos oss gäller. Men om icke heller på detta sätt resultat kan vinnas? Ja, då finnes — med den syn på frågan som här ovan gjorts gällande — ingen annan utväg än *obligatorisk skiljedom*. Denna skulle sålunda komma till användning, vid bristande överensstämmelse mellan arbetsgivare och arbetare, såväl vid kollektivavtalets ingående som sedermera vid tvister om detsamma tolkning och praktiska tillämpning.

Men härmed är icke nog; det måste också utfinnas ett medel att göra kollektivavtalet eller skiljedomsbeslutet effektivt, för den händelse att försök skulle göras att bryta detsamma. En skadeståndsplikt kan ju alltid stadgas, men torde, särskilt vad avtalsbrott från arbetaresidan beträffar, bliva av föga verkan. Även härvidlag finnes nog intet annat medel än det man använt för att göra åttatimmarslagen effektiv, nämligen förbud för *arbetsgivaren*, vid påföljd av kriminellt ansvar, att avvika från avtalet eller skiljedomen och särskilt att betala eller erbjuda *vare sig högre eller lägre* lön eller ackordspris än som däri med hänsyn till olika slag av arbeten eller övriga förhållanden fastställts.

Härigenom skulle arbetsfreden säkerligen kunna bättre än på något annat sätt tryggas. Om skiljedomstolens

sammansättning blir sådan, att den kan omfattas med förtroende av både arbetsgivare och arbetare, vinnes därigenom den största möjliga garanti för å ena sidan att arbetsgivaren ej pressas utöver det möjligas och rimligas gräns och å andra sidan att löner och övriga arbetsvillkor bestämmas på sådant sätt, att arbetarna erhålla fullt ut sin rättmätiga andel i arbetets frukter. Genom strid kan man icke komma längre; och då arbetsgivaren, genom straffhotet mot honom, tvingas att, om arbetarna trots avtalet eller skiljedomen söka strid, nedlägga driften, ligger däri ett verksamt medel mot arbetsinställelser, vilka endast skulle hava till påföljd att arbetarna, på samma gång som de ödelade produktionen, berövade sig själva varje utkomstmöjlighet.

Naturligtvis kunde, även efter införandet av en sådan lagstiftning, stridigheter tänkas uppstå på arbetsmarknaden, men de hade då tydligt karaktären av revolutionära företag, och mot sådana hjälper ingen lagstiftning; de måste slås ned med makt, om över huvud någon samhällsordning skall kunna upprätthållas. Och har samhället genom sin lagstiftning sört för att alla berättigade anspråk, varifrån de än må komma, bliva behörigen beaktade och i möjligaste mån tillgodosedda, och sålunda manifesterat sin *vilja till rättfärdighet*, måste sedan samhället hava icke blott rätt utan även plikt att tillse, att det rättfärdighetskrav, vars förverkligande därmed åsyftas, också blir genomfört.



På P. Palmquists Aktiebolags  
förlag har förut utkommit:

## Klasser och Partier i Sverige

jämte några ord om förstakammarproblemet  
av K. J. EKMAN. 300 sidor. Pris 6 kr.

---

### UR PRESSENS OMDÖMEN:

*Statsvetenskaplig tidskrift:* Framställningen erbjuder stort intresse, om ock enstaka inkast kunna göras. — — I ett som allt skänker emellertid »Klasser och partier i Sverige» en god orientering över de sociala spörsmål, som behandlas, och lämnar därjämte väckande uppslag i författningsfrågan, väl värda att taga vara på.

*Stockholms Dagblad:* — — ett värdefullt bidrag till vår politiska litteratur.

*Nerikes Tidningen:* Vi dela i stort sett icke de åsikter, för vilka hovrättsrådet Ekman gör sig till tolk, vare sig i riksdagsarbetet eller i denna bok. Men vi skulle göra honom orätt, om vi icke gäve det erkännandet åt densamma, att det är många av de synpunkter, som han för fram, vilka äro värda allt beaktande. — — Många intressanta historiska redogörelser lämnas i boken.

*Göteborgs Morgonpost:* — — I sitt arbete ger herr Ekman en kort, klar och orienterande framställning av de olika utvecklingsskedena av vårt politiska liv och de olika partiernas historia och program.

*Svensk Kyrkotidning:* Varje politiskt intresserad borde studera detta arbete. För mången — även aktiv politiker — skulle en ingående bekantskap med denna framställning bidra till den nyorientering, som nu måste fram icke minst inom det konservativa lägret.

TRYCKT HOS  
P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG, STOCKHOLM 1920